

De Duello, Monomachia & singulari certamine, de quibus etiam agitur latè in quaestione statim sequenti.

In li. iij. lib. 8. nou. collect. reg.

QVÆSTIO CIII.

- V**ERO circa leges tituli 8. lib. 8. nouæ collect. reg. de los rietos y de lasos agentes, quid sit Duellum & Monomachia, & de eius forma ac praxi?
- Principio obseruandum est, inter species purgationis vulgaris, Duellum, seu singulare certamen, aut Monomachiam poni cap. 2. de purgatione vulgaris.
 - Duellum igitur, quoad nostrum propositum attinet, propriè & strictè sumptum, singulare certamen duorum hominum dicitur, & solius cum solo pugna. Duellumque in purgatione vulgaris erat certamen duorum ad purgationem illati criminis in initum, quo victor purgatus, victus pro conuicto habebatur *dist. cap. 2. de purgatione vulgaris*. Duplexque illa pugna erat, equestris & pedestris, talisque formæ & modi, quo conuentum erat inter pugnaturos, vel ab illis, qui Monomachia prætant.
 - Monomachia dicitur etiam quasi vnica pugna vel singulare certamen capite Monomachia 2. *quest. 5. à ioh. &* quod est vnum, & à *uicij*, id est pugna, quasi vnus pugna, Salon de iustitia & iure, in 2. a. D. Thom. *quæst. 64. art. 3. tol. 1160. in principio*.
 - Erat autem alia species Monomachia, quæ non purgationis causa, sed vel vitium probandarum & periclitandarum sponte inter aliquos fiebat, vel vt spectaculum præberent populo, ex quibus qui virtutis causa id facerent non erant infames, vt pugiles in factis certaminibus, & alij similes. Qui autem, vel opera se locabant vt cum bestis singulari certamine congregerentur, vel gladiatorum munere publicum spectaculum sanguine proprio ederent, infames fiebant l. 1. §. item senatus consulto cum duobus §. sequentibus, ff. de postulando. l. Athletæ 4. ff. de his, qui not. infam. l. qua actio 7. §. si quis in colluctatione, ff. ad l. Aquil. Sed hæc gladiatorum cruenta spectacula sublata fuerunt tanquam in domesticâ quiete & in otio cuiuslibet horrenda l. vnica. Cod. de gladiat. lib. 11. Petrus Gregor. in *Synagm. iuris vniuersi*, lib. 39. cap. 5. num. 25. & lib. 48. c. 16. num. 4.
 - Fuerunt et aliz Monomachia ad ostentationem virtutum introductæ, quibus congregari soliti erant depugnantes, vulgò *torneamenta* dicta, quorum decretales nundinas, ad quas milites ex condico soliti erant concurrere improbat & prohibet ius Pontificium, vnde mortes hominum & pericula animarum læpè prouenirent, atque morientibus in torneamentis denegat Ecclesiasticam sepulturam cap. 1. de torneament. tamen si hasta decertare leges Romanorum concederent l. solent, §. Senatus, ff. de alea luf. & aleat.
 - Solita etiam erant fieri maximæ illæ exercitationes pugnarum ab otiosis militibus in acie, vel in honorem Heroum, vt colligitur ex dicto Cretens. lib. 3. de bello Troiano, vbi refert plura certamina, à quo eadem sigillatim

defumpfit Petrus Gregorius dicto capite 16. numero quinto.

Praxim autem iudicariam & formam horum rectorum præfigunt leges huius tit. 8. Et quamuis duellum huiusmodi improbaerint iura, vt latè docebimus infra quaestione proxima; quinimo & permittit Deus plerumque in istis duellis innocentes ab eo, quo accusantur crimine, succumbere & necari propter alia eorum peccata, vt in d. c. 2. de purgatione vulgaris. & ita Rhotarius Rex, quia incerti sumus (inquit) de iudicio Dei, & multos audiuimus per pugnam sine iusta causa suam causam perdere; sed propter consuetudinem gentis nostræ Longobardorum legem impiam vetare non possumus lib. 1. leg. Longobard. tit. de Monomachia, quibus rationibus etiam mores gentium plures inter Christianos castigantur. Præualuit tamen malitia hominum, vt necessarium fuerit aliquando permittere legibus Germanorum, Hispanorum (ecce de nostris) Longobardorum, Gallorum, vt videre licet apud libros Bellisarij Nerisiorum Ducis de singul. certam. & in legibus proximè nominatarum nationum. De nostra Hispanica sunt leges huius tituli hoc permitteutes iuxta eorum formam, & in constitutione Philippi Regis Gallorum anno 1506. quam explicat Guid. Papa decy. 617. cum aliquibus sequentibus vsque ad decisionem 624. & Ioan. de Ligna. in tractatu de duello.

Sed cum improbi mores vix omnino extrudi poterint, necessarium fuit illis, ne laberentur in peius, leges aliquas pro freno adicere, vt patet ex nostris legibus, atque ex consuetudine Longobardorum refert plures Petrus Gregorius *dist. cap. 16. num. 8. quin num. 10. cum segg.* latissime præfigit formam præscriptam legitimo duello habito, eiusque praxim & cæremônias, quas curiosi videre gaudebunt.

Duellum tamen non nisi ab eo, qui habet vitæ necisque potestatem, permitti potest, & sic à Principe. Priuati igitur, qui sibi indicunt propria auctoritate, non sunt immunes à crimine læsæ Maiestatis & homicidij pœna, si illud commiserint in Monomachia propria auctoritate delata & suscepta, vt latè præter Petrus Gregorius *dist. cap. 16. num. 9.* vbi quod nec ius est in Rectoribus Prouinciarum, vel ducibus exercituum concedere inter suos milites duellum. Quamuis enim gladij ius acceperint à Principe, illud tamen limitatum fuit, vt in hostes hoc iure vterentur, sicut & miles ius necandi, sed hostem, non regulam habet: ideoque, si tanta temeritate & superbia duces, vel exercitus præfetti impellerant, vt Monomachiam permiserint, rei sunt maiestatis, quia cum hac causa priuati sint, iniussu Principis bellum gerere dicuntur & delictum militum habere, & pro potestate quam non habent Principes agunt, quæ capita ad legem Iuliam maiestatis pertinent l. 3. ff. ad l. iul. maiestatis. Et quamuis ex vrgenti aliqua causa Rex ipse tolerare posset secundum Bald. in l. ex hoc iure, ff. de iustitia & iure, *quæst. 8. ad fin. num. 7.* vbi etiam Ialon. num. 31. & Claud. de Saycl. Dec. *consil. 487. in quaestione & consil. 686.* magnificus dominus Pyrrhus, Tiber. Decian. 1. tom. tractat. crimin. cap. 19. num. 4. nullatenus tamen id concedere valet secundum Caietan. quem refert & sequitur Nauar. in *Manual. cap. 11. num. 39. versiculo 34. ibi &* quamuis, & in *dist. versic. 34. post princip.* enumerat duos casus, in quibus id licet. Primus est, quando Rex quispiam iniuste impugnat

pugnatus videt se viribus inferiori alio ad defendendum in prælium. Secundus est, quando aliquis falso accusatus se interimendum præuidet, vel iniuste sibi membrum aliquod amputandum, nisi, duellum acceptauerit, secundum Caietan. in 2. 2. *quæstione 95. art. 8. idem Nauar. c. 15. n. 9.* de cuius veritate infra agemus quaestione statim sequenti.

Nunquam tamen etiam in casu permisso induci potest bellum, nisi auctoritate regia, vel curiæ Parlamenti in Regno Francia secundum Guiliel. Bened. in c. Raynuius, verbo, mortuo itaque testatore el primero n. 29. de testament.

Sic Cæsar noster iniustissimus in Pinciano oppido quondam post reparam factam tribuit licentiam quibusdam Treuenis militibus ad duellum, seste oculari Salone de Paz in l. 1. Tauri, numer. 419. vbi quod ipsi ad pugnam accedentibus in foro dicti oppidi, Cæsar ipso præfente, plebrique etiam militibus complura accurate ad rem illam fuerunt præparata, quibus tota dies fere consumpta fuit, & denique manus ad prælium conferentes vnico solum ictu eorum certamen fuit expeditum.

Nihilominus tamen Principes duellam permittere non debent, aut concedere, aliàs peccarent mortaliter, vt cum alijs probat Iaf. *conf. 144. n. 21. versiculo ita quod duellum,* & n. 22. lib. 2. qui paulo ante inquit, quod neciosus nec licentia superioris exulat secundum Rhophilin. comentar. quia agitur de periculo animæ.

Hodie autem post Concilium Trident. *sess. 25. cap. 19. de reformat.* non licet Principi alicui, vel Reipublicæ in aliquo casu permittere duellum: ergo à fortiori nec licentiam aut facultatem aliquo modo concedere, vt patet ibi: Imperator, Reges, Duces, Marchiones, Comites, & quocumque alio nomine domini temporales, qui locum ad monomachiam in terris suis inter Christianos concesserint, eo ipso sint excommunicati, ac iurisdictione & dominio Ciuitatis, castri ac loci, in quo, vel apud quem duellum fieri permiserint; quod ab Ecclesia obtinent. priuati intelligantur, & si feudalia sint directis dominis statim acquiritantur, per quæm text. ita planè profiteretur Nauar. *vbi supra, in vtroque loco, Ignat. Salzed. in addit. ad Bernard. Diaz. in sua præf. crimin. Canonica cap. 100. littera A. Petrus Gregor. d. cap. 16. numer. 24.* vbi quod ex hoc Concilio reuocatur extrauagans Ioann. XXI. titulo de torneam. incip. quia in futurorum euentibus, per quam tollebat sancta constitutio Clementis V. qui prohibuerat torneamenta seu decurforia, quæ vocantur *longes*, quæ habent monomachia periculum, & quod melius cerè est redire ad hanc constitutionem quod & Henrici secundi Regis Gallia casus & infelicissimus euentus docuit. Eandem conclusionem ex dicto decreto Concilij Trident. probauit Salon de iustitia & iure *vbi supra, in vtertra concl. col. 1164.* dicens quod hæc conclusio addit aliquid supra communem sententiam Doctorum, qui præfessent Concilium Trident. qui omnes concedebant licere Principibus in aliquo casu scilicet, ex magna & vrgenti causa, non quidem dare licentiam ad duellum, sed illud tantum permittere: & ex his deducitur quantum errent, qui ad honestandam iniquitatem duelli quibusdam modis argumentantur, fundantes se in defensione sui honoris, quibus ibidem satisficit. Idem etiam Concilium ad eandem conclusionem citat, eiusque decisionem

Praxis Criminalis.

nuncupatim recitat Petrus Nauar. de restitucione 1. tom. lib. 2. cap. 3. num. 292.

S V M M A R I V M.

- Rietos y desafios an sint in vso in Hispania & an sint liciti hodie? per totam quaestione. Resoluitur esse hæc omni iure prohibita. Latèque hoc probatur, & plura in proposito adducuntur. Et num. 15. limitatur duobus in casibus vt ibi.

De los rietos y desafios si estan en vso en España, y si son licitos ò no?

QVÆSTIO CIV.

VERO secundò circa easdem leges tit. 8. de los rietos y desafios loquentes, & sic de duello singulari certamine, & monomachia, an hodie in nostra Hispania sint in vso? Denique an iuri repugnent, aut sic licitum vel illicitum duellum?

Et videtur primò leges prædictas debere seruari, quoties casus contigerit, pater quia sunt positæ in hac noua collectione legum regiarum, condita & approbata à nostro Rege Philippo secundo ann. 1566. vt constat ex l. & pragmatice posita in principio eiusdem, vbi præcipitur que se guard en, en complan y executen las leyes que van en este libro, y se juzgan y determinen por ellas todos los pleytos y negocios que en estos Reynes ocurrieren.

Secundò ex lege 1. Tauri ibi: *Otro si en hecho de los rietos sea guardado aquel vso y costumbre, que fue vso y guardado en el tiempo de los otros Reyes y del nuestro,* & ita per illum textum notat ibi Burg. de Paz num. 412. circa reparam consuetudinem esse obseruandam, quæ vigeat tempore legis Alphonfi, & eius prædecessorum, & quod ita hæc Regis Alphonfi lege consuetudo reparam di probatur: de quo reparam abunde habetur foro legum. tit. 21. lib. 4. & 7. p. tit. 3. & ordinamenti lib. 4. tit. 9. ex quo reparam duellum plerumque oritur, vt in l. 4. tit. 3. p. 7 & l. 6. tit. 21. lib. 4. for. & l. 9. tit. 9. lib. 4. ordinamenti, & quod ita in l. 1. tauri consuetudo reparam non tantum, quinimo & duelli mos palàm comprobantur.

Quinimo & David Sanctum & Goliath monomachiam iniuste legitimus, sicut Sacra prodit historia; & sic duello Goliæ & Daudis, illo pro Philisteis, hoc pro Iudæis decertante, bellum maximum solum est victo Goliath per Dauidem in singulari cum suis conditionibus pacto certamine.

Sic etiam quando Vandali ex patriis regionibus egressi cum Rege Gundarico Gallis vastatis postea ad nostras Hispanias transissent, & pariter Sæui, id est, Alemanni Galliciam apprehendissent, & fuisset inter hos populos orta quaestio, & collegissent vires belli vtrinque, ne multitudo clade interiret, conuenerunt vt discrimen duobus pueris bellantibus committeretur, & ita puero vtrinque in duellum emisso, pars Vandalorum victa succubuit, interfectoque illorum puero Trasimundus successor Regni in locum Gundarici cessit Hispania cum suis:

X ita

ita Gregor. Turon. lib. 2. *Histor. Franc. cap. 2.* & Petrus Gregor. 3. p. *synagm. iuris vniuersi. lib. 48. cap. 16. num. 6.* Et quod iure communi & etiam Longobardorum licitum esset duellum, probat cum aliis Carterius in *sua praxi criminali in parte, undecimo excusatur, num. 4.* & 5. pag. 211. *col. 2.* vbi quod postea fuit prohibitum, nisi in duobus casibus, & in his remansit statutum, vt in morte absonsa siquis proditorie, aut veneno alicum occiderit, & in crimine laesa Maiestatis, vt cessantibus plenis probationibus, & stantibus iudiciis inferrebat duellum. Si vero offerrebat probari, & postea deficiebat in probatione, non erat locus duelli, cum semel viam probationis elegerit, vt statuitur in constitutione Regni monomachiam per Andr. & Matth. 3. notab. & alios, quos ibi refert. Et inquit Paulus Paris. *consil. 31. numer. 2.* quod considerata facti contingencia, de qua ibi, & quod hodierno tempore inter ipsos milites re ipsa obseruatio communiter concluditur, duellum permitti, vt colligitur ex decisionibus ibi per cum citatis, & numeris sequentibus per totum consilium plures quaestiones in materia duelli discutit, atque resoluit nec non & Hieronymus Gratius *respons. 4. n. 2. cum seqq. lib. 2.* & alij plures congesti per Salon de Zened. *collect. 117. in Decretal. ad font. praterca quam plures tractatus de duello latissime agentes.*

6 His tamen non obstantibus contrarium proculdubio est tenendum in praxi. Primum leges nostrae tituli 8. eiusque materiam neque in reprobatione, neque in duello esse hodie in vfu, vt affirmat. Gregor. Lopez in l. 1. glossa vnica in *fin. tit. 3. p. 7.* & Didac. Perez in l. 1. tit. 9. lib. 4. *ordinam. col. 1489. in principio, & Azeued. in l. 10. huius tit. n. 14. ad fin.*

7 Deinde duellum proprie sumptum & monomachiam, hoc est singulare certamen, & consuetudinem illud concedentem esse omni iure prohibitorum, naturali & diuino, probatur.

In primis enim est contra diuinum praecipuum, quo habetur Non occides Exodi. 2. quia Deus ex pugna & duello tentatur, vt in *cap. fin. de purgatione vulg. c. monomachiam 2. quae 5.* quod minime fieri conceditur *Deuter. 6. & Luca cap. 4. & 1. Corinth. 10.* habetur in *e. quaritur 22. quae 2.* Item quia ille actus est prohibitus a iure diuino, qui est alienus a fonte charitatis: charitas namque est fundamentum omnium virtutum, & exclusiua vitiatorum *cap. charitas de penit. distinctio 2.* sed duellum est huiusmodi actus, quia duellans tendit vt vincat proximum, cum occidendo; & sic non diligit: ergo iure diuino est prohibitorum.

Item duellum iuri naturali obstat, prout sumitur pro naturali intelligentia, ex qua causa infurgit, & aequitas non surgit in conseruatione viuientiu, quae hominis exterminationem reicit.

Prohibetur etiam bellum iure gentium, eo quod repugnat naturali aequitati.

Prohibetur etiam duellum iure Canonico vt in *cap. 1. & 2. de cleric. pugn. in duello, & ibi Doctores, text. in cap. monomachiam 1. quaestione 4. & in tit. de purgatione vulg. in Decret. & ibi Doctores, Tiber. Decian. 1. tom. tractatu criminali. cap. 19. num. 4.*

De iure Ciuili prohibetur etiam vt in *L. pegantes, C. de actio. & oblig. & in l. vnica, C. de gladiatores, lib. 11. & ibi Lucas de Pena,*

Iure nostro Regio est prohibitum duellum 8 expressa l. regia 10. ceteris nouiore, hoc tit. 8. lib. 8. nota collect. reg. condita a Catholicissimis Hispaniae Regibus Ferdinando & Elisabet ibi, *7 porque esto et cosa reprobada 7 dina de punicion: & ideo cauetur, que de aqui adelante persona alguna de qualquier estado 7 condicion que seano sea ofado de hazer ni embiar cardeles a otro alguno, ni le embie a dezir que se salgan a matar a alguna parte por palabra. 7 qualquiera que lo contrario hiziere, quien sean dos o muchos, cayen a incurrir en todo lo en pena de aene, 7 ayan perdido 7 pierdan todos sus bienes para la Camara del Rey. 7 el que recibiere el cartel 7 acceptare la respuesta aya perdido 7 pierda todos sus bienes para la Camara, aunque el trance 7 pelea no venga en efecto. 7 si dello se figure muerte o heridas, 7 el requestador quedare vniuo de la requesta a trave, muera por ello: 7 si el requestado quedare vniuo sea desterrado del Reyno perpetuamente. 7 los que lo traxeren, 7 traen los mensajeres 7 cardeles a esto, 7 los padrinos por el mismo hecho caen a incurrir en pena de aene 7 pierden todos sus bienes, las dos tercias partes dellas para la camara, 7 la otra tercia parte para el acusador 7 juez que lo sentenciare. 7 los que los miraren 7 no los desparieren pierdan los cavallos 7 mulas en que fueren, 7 las armas que lleuaren: 7 si fueren aprie que pague cada vno sesyenta maravedis, las quales penas se reparen en la forma susodicha, quam legem & eius penas refert Anton. Gomez in 3 tom. *variartum c. 3. n. 12.**

Tandem hoc hodie nouissime definitum exstat ab Ecclesia Catholica in sancto Concilio Trident. sess. 25. in decreto de reformatione, cap. 19. his verbis. *Detestabilis duellorum usus fabricante diabolo introductus, vt cruenta corporum morte animarum etiam pernicium lucretur, ex Christiano orbe penitus exterminetur, & postquam punit Reges, Duces, Principes, & ceteros dominos temporales, aut permittentis, vt praediximus quaestione precedenti ad finem, inluper addit. Qui vero pugnam commiserint eo ipso sint excommunicati, & qui eorum Patrimi vocantur excommunicationis, ac omnium honorum suorum praescrptionis, ac perpetua infamiae panam incurrant, & vt homicidae iuxta sacros Canones puniri debeant: & si in ipso consilio decesserint, perpetuo careant Ecclesiastica sepultura. Illi etiam qui consilium in causa duelli tam in iure quam in facto dederint, aut alia quacumque ratione ad, id quemquam suaserint, nec non spectatores excommunicationis ac perpetuae maledictionis vinculo teneatur, non obstante quocumque privilegio seu praua consuetudine etiam immemorabili.*

Quibus iuribus hanc partem, scilicet, quod duellum sit omni iure prohibitum, tenent glossae & Doctores communiter vbique in locis ordinariis, & probauit D. Thomas 2. 2. *quae 95. art. 8. ad finem, & illic Caetan. Archiepiscopus Florentinus in 3. p. sue Summa tit. 4. cap. 4. §. 2. & 3. Abulens. in primo Regum cap. 16. & 17. quaestione 45. Ioannes Maior in 4. sententiarum, distinctio 15. quaestione 23. & haec est communis opinio inter nostrates vt testatur Alberic. in l. 6. si quacumque, §. si quis in consultatione, col. 2. ff. ad legem Aquilianam, ex quo idem profertur plurimos citans Burgos de Paz in l. 1. Tauri, n. 417. & latissime eam probat dicens esse communem & veritatem Iaf. *consil. 144. in secundo dubio numer. 14. cum sequentibus, volumine 2. & Cagnol. in l. fauorabiliores, n. 17. ff. de regulis iuris, & plures referens sequitur Monchaca *compones. lib. 1. cap. 49.***

cap. 49. num. 20. eandem dicunt & profertur communem ex Laurent. Syluan. & aliis Franciscus Viuius & Emanuel Soarez Bonocofa, qui vltimus citat Concilium Trident. in 1. tom. *communium opinionum, verbo, duellum, sub num. 20. 30. & 40. pag. mibi 230.* ex quibus Viuius illud de priuatione Ecclesiastica sepultura intelligit, nisi eos poeniteat. Sed & plures huius rei auctores latissime de hac materia agentes refert atque congerit Petrus Sened. *collectanea 117. ad Decretales, pag. 281. cum sequenti,* eandem prohibitionem Concilij Tridentini, ipsiusque penas refert etiam Anton. Cordub. in *sua Summa, quaestione 59. ad versic. Lo ter cero digo, & Petrus Gregor. d. lib. 48. synagm. iuris vniuersi, c. 15. num. 11. & latius cap. 16. num. 7. & 23. & Carter. Regin. in *praxi. crimin. part. undecimo excusatur, numer. 9. cum sequentibus,* vbi quod indicens duellum incidit in crimen laesa Maiestatis vt per Math. de Afflic. *devis. 275. versiculo 21. & iterum fol. 272. num. 31. idem Carter. fol. 172. num. 51.* Deinde eandem conclusionem communem latissime comprobatur & sequitur Salon de iustitia & iure, in 2. 2. D. Thom. *quaestione 64. art. 3. in tertia controversia, in prima & tertia conclusionem,* docens duellum proprie sumptum, neque ad defensionem propriae vitae, neque ad vitandum detrimentum aliquid in proprio honore, fama, vel bonis, licere vilo modo indicere, & quod haec conclusio est omnium Doctorum: eandem sequitur & communem dicit bene eam probans & plures alios referens Azeued. in l. 10. *huius tituli per totam, praecipue num. 1. 2. & 11. cum sequentibus,* vbi refert etiam Concilium Trident.*

11 Nec est audiendus Caetan. in D. Thom. 2. 2. *quae 91. art. 8. & in Summa, verbo, duellum,* dum censet licere acceptare duellum sibi oblatum, vt patet ex supradictis: non enim hoc licet, quando illud acceptans non est proprie se defendens, sed vtriusque condico inuit bellum, prout omnes in hoc communiter conueniunt teste Salon *vbi supra, pag. 1162. versic. an. &c.*

12 Quod autem maiorem difficultatem habet est, an liceat in aliquo casu speciali duellum acceptare? Et Caier. quidem *vbi supra,* hoc licere existimat, quando verè innocenti alius coram Iudice imponit fallum crimen, propter quod est capite plectendus: tunc enim, quando nulla alia via ei patet defensio, oblatum bellum potest innocens acceptare, quam sententiam sequuntur ante Concilium Trident. Nauatr. in *manual. c. 11. n. 39. versic. 34. & c. 15. n. 9.* & alij volentes non procedere potest Concilium Trident. ex prohibitione ipsius.

13 Alij nedum in praedicta specie, sed etiam in causa ciuili, quando quis non potest alia via defendere bona propria, censet licere acceptare bellum, ab alio oblatum in hanc sententiam referuntur Abulens. *super 1. Reg. c. 16. Guillier. & Lyran. super c. 17. 1. Reg. eamque sequuntur alij recentiores Thomista supposita autoritate Principis, ea ratione: quia acceptans duellum in his casibus non est aggressor, sed tantum defensor sui & suorum, cum moderamine inculpatae tutelae.*

14 Nihilominus tamen verior, probabilior & communis sententia est in contrarium ante Concilium Trident. & post id absoluta & clara, nempe vt indistincte sicut in nullo casu licet offerre duellum in causa ciuili, nec criminali, nec pro

Praxis Criminalis.

defendenda vita, honore, vel fama, ita nec illud vilo modo vel titulo liceat acceptare. Primo, quia absolute & omnino prohibetur, tam iure Canonico quam Ciuili, imò naturali & diuino, Regio & Concilio Trident. vt *supra,* probauimus abique vlla distinctione: ergo in omni casu est illicitum duellum, quia vbi lex non distinguit nec nos distinguere debemus vulgata lex de *prelio cum similibus, ff. de publiciana in rem actione.* Secundo, quia si aliquo casu id liceret, esset in specie causae criminalis, de qua per Caetanum *vbi supra,* & sic quando aliter nequit innocens vitare propriam mortem vel infamiam; at in hoc casu non licet, quia non potest innocens vitare duellum sine dedecore, cum agat vt Christianus, ni iam seruare legem Christi habeatur pro dedecore, quod ablit: ergo iste non est defensor, sed potius congressor. Ille enim solus dicitur defensor, qui inuitus cogitur ab actuali aggressore cum illo pugnare, quia licita est tunc omni iure defensio cum moderamine inculpatae tutelae, vt omnia iura proclamant, atque Doctores Pontificij & Theologi vpo ore communiter profertur. Ille verò, qui prouocatur ad duellum, quacumque ratione, id fiat non est defensor sui necessarius, cum possit illud non acceptare, si Christiane agere velit, & sic cuitare congressum: quare si illud pro sui honoris defensione acceptauerit, iam voluntarie sponteque id facit, non verò inuitus neque absolute coactus actualiter, & ideo potius congressor, quam defensor necessarius dicitur. Ex quibus patet responsio ad argumenta secundae opinionis Guiliermi, & Lyrani.

Ad argumentum verò primae opinionis, quae est Caetan. respondetur, illud esse inuafum ab alio, quem alter propria manu ita aggreditur, vt necesse ipsi omnino sit aut pugnare, aut perire: quod in nostra specie ita non accidit, cum prouocatus possit ab illa pugna abstinerere. Quod si nulla alia via ei maneat ad se purgandum ab illo crimine sibi falso imposito, patenter ferat mortem, sicut innocens probatus nocens per falsos testes.

Et in terminis hanc tertiam opinionem sicut vidimus probatam indistincte tenet Abulens. *vbi supra,* qui in hanc sententiam citat Hostiens. & alios, & affirmat esse communem: eandem sequitur Syluester *verbo, duellum, quae 2. num. 4.* vbi ait hanc esse opinionem Doctorum non solum sui ordinis, verum etiam aliorum, eamque communem, veriotem & probabiliorum ex praedictis & probat post Sotum *de iustitia & iure, l. 5. quaestione 2. art. 8. versiculo, & ideo, Salon vbi supra, col. 1162. cum sequentibus,* & Petrus à Nau. *de restitutione 1. tom. lib. 2. c. 3. num. 285.* id quod est absolutum & omnino tenendum post Concilium Trident. supra relatum, vbi in vniuersum prohibetur duellum.

Et quod de iure possit recusare duellum qui luctatus fuit centum florenos propter hoc ab eo, qui volebat reculare duellum, & est notabile. Et menti tenendum secundum Immol. & eos referente Iaf. in *lex hoc iure, num. 3. ff. de iustitia & iure, & consilio 144. n. 21. ad fin. lib. 2.* vbi hoc ampliat, vt procedat etiam si quis antea acceptasset, & etiam si esset casus permissus per l. feudorum aut Longobardorum, & Ludouic. Carter. *vbi supra, n. 7.* est communis secundum Viuium *lib. 1. communium opinionum 110.* refertur *lib. 5. communium opinionum, versiculo, duellum 42. in 1. tom. communium opinionum.*

X 2

EX

15 Ex quibus inferitur, veram non esse maximè attentio Concilio Trident. c. 19. opinionem Nauar. *vbi supra, n. 294. versiculo, ex his, dum tenet duobus in casibus licitum esse duellum.* Primus est, si quis ex non acceptando passurus esset damnum in vita, aut membro nec aliud esset remedium euadendi, siue ob iniustam sententiam, vel aliam causam. Secundus, cum resoluitur bellum in duellum: namque casu id licet indicere, nec acceptare, vt cum veriori & communi sententia supra melius & securius probauimus.

16 His sic firmiter constitutis, superest vt respondeamus fundamentis contrariis supra in principio huius quæstionis pro prima parte adductis. Et quidem quantum ad primum quod habet leges huius tituli esse probandas, quia sunt positæ in hac noua collectione legum huius Regni, &c. iam cessat, quoniam l. 10. eiusdem tituli 8. iam sunt correctæ, vt patet ex eius litera ex contextura supra relata, & præterea id obseruauit additio marginaria d. l. 10. quo attentio compilator potuit leges præcedentes huic titulo non inferere, sed tantum d. l. 10. quæ est obseruanda. Verum iam appositæ vigorem non habent, cum sint correctæ, ac proinde in desuetudinem abiierunt vt inquit Gregor. Lopez, Didac. Perez & Azca, *vbi supra.*

17 Secundum etiam non obest, quia prædicta antiqua consuetudo est iam reprobata, vt nocua animabus & corporibus fidelium vt in d. l. 10. in principio, & licet d. l. 1. Tauri sit nouior, ipsam tamen non video insertam in prædicta nostra noua collect. legum huius Regni. Denique consuetudo prædicta non valet vt per Holtienf. & alios, quos refert Tiber Decia. 1. tom. tract. criminal. c. 19. num. 4. est communis secundum Hieronymum Gratium, qui eam sequitur *respons. 4. num. 1. lib. 2.*

18 Ad tertium respondemus, Goliath prouocantem Istelem, ad singulare certamen peccasse, Dauid autem non peccauit illud admittens, quia id fecit peculiari instinctu Spiritus Sancti, cum non descenderet in illam arenam ad ostendendas proprias vires, sed vt Deo obediret, cuius causam agebat, ita Salom. *vbi supra, secunda conclusione* & alij: quod coadiuuarit ex textu in cap. monomachiam 2. quæst. 4. cuius verba sunt hæc: *monomachiam vero in lege non assumimus, quam præceptam fuisse non reperimus: quam licet quosdam iniuste legamus, sicut Dauid sanctum & Goliath sacra prodit historia; nusquam tamen vt pro lege teneatur alicui divina sanxerit auctoritas, cum hæc & huiusmodi sectantes Deum solummodo temere videantur.*

19 Ad quartum respondemus tamen probare historię humane standum esse super veritate ipsius, non vero facere licitum posse, quod aliis erat, estque illicitum. Secundo potest responderi, licitum videri resolueri bellum quoties ex hoc euitatur maius malum ex ipso bellum incursum, vt cum Caietano, Nauar. & alijs probat Nauarra *vbi supra, n. 29.* Sed hæc secunda responsio tuta non est, sed dubia stante Concilio Trid. d. cap. 19. in vniuersum prohibente duellum, nisi ea forsitan sustineatur à ratione cessante, & sic vt consilatur minori malo.

20 Ex supradictis nonnulla deducuntur. Primum veram mihi videri opinionem Caietani in Summa verbo, duellum, damnantis milites, qui tempore belli acceptant singularia certamina vnus contra vnum, duorum contra duos, decem contra decem, &c. ad quæ prouocantur ab hostibus;

quamvis Petrus Vincenz. à Nauar. citatus sibi non placere dicat, quia exercitus prouocantium animosior fieret, si prouocati ea non acceptarent, & milites debent vocari honorem feruere. Quare Nauar. in manuali, cap. 15. num. 24. littera B. conciliat has opiniones, dicens se arbitrari vtriusque sententiam teneri posse, Caietani quidem in certaminibus, quæ offeruntur & acceptantur causa ostendendarum vitium & artis pugnandi & gloriæ vanæ querendæ, sine respectu saltem principali belli victoriæ commodandi, vt significant verba Caietani. Petri autem Vincenzij sententia cum acceptatur principaliter ad commodandum belli victoriæ, & honori, ac reputationi fortitudinis, quæ plurimum ad victoriam conducit seruatissimè seruandis: quam concordiam sequitur Petrus à Nauarra *vbi supra, n. 26.* eamque probant ex his quæ habentur 1. Reg. c. 17. de Goliath. prouocante, & de Iudæis renuentibus, & Dauid acceptante.

Adhuc tamen opinio Caietani modo proximè relata attentio saltem d. c. 9. sacri Concilij Tridentini hodie indistinctè verior videtur, cum id non sit necessarium ad defensionem simpliciter & absolute, sed acceptando potius videantur transgressores, quam defensores. Quinimo etiam ante Concilium Trident. idem probandum videtur ex communi opinione supra defensata & probata, quæ habet indistinctè non licere vllò in casu, aut modo duellum acceptare, etiam pro defendenda vita, honore vel fama, aut bonis.

Hinc etiam reicienda est omnino alia opinio eiusdem Petri à Nauarra *vbi supra, num. 298.* asserentis (in altera quæstione vtrum licita sit illa conditio quorundam duellorum, vt scilicet nullus ex circumstantibus opem ferat alicui) si bi videri, quod si duellum sit ob defensionem vitæ & rerum omnino necessarium, si adhuc ille nolit desistere ab iniustitijs, licitum sit si acceptare: nec circumstantes tenentur extremi indigentis succurrere, si extreme indigens illi ille, qui iniustitiam facit, secus si innocens esset in periculo, quia tunc esset illicita conditio. Hæc namque iniurijs opinio caret in primis fundamento veritatis in re principali, dum censet licitum esse acceptare duellum in prædicta specie, cum imò in nullo casu illud liceat vt prædiximus. Deinde dato, sed minimè concessio, quod eo casu liceret acceptare duellum, adhuc conditio illa indistinctè videtur esse contra ordinem charitatis, qua quis tenetur extreme indigentis succurrere, cum possit hoc modo operam ferendo succumbentem à morte, vel vulneribus liberare, quantumcumque ipse noluit ab iniustitijs desistere.

21 Similiter etiam ex superioribus dubia mihi redditur alia doctrina Antonij de Corduba in sua Summa de casu de conscientia, quæstione 59. in principio, & quasi per totam; dum tenet, quæ si Pedro 7 Ioan se van à matar, & veni sin defasarte, 7 Marin amigo de Pedro sinio la ventaja que la tenia Ioan, 7 salio con oros à verlos pelear, con intencion, si viuan que le yua mal à Pedro ayudarle, 7 ann à matar al Ioan, si de otra manera no pudiese defender à Pedro. Tacerea desio dice oros cosas, con fando al fin, que si sobre defasio se salieron à matar, & hazer campo, atento el Santo Concilio de Trento d. cap. 19. tambien Pedro es injusto inuastor como Ioan, pra razon del defasio, 7 asies reprobando.

manera no pudiese defender à Pedro. Tacerea desio dice oros cosas, con fando al fin, que si sobre defasio se salieron à matar, & hazer campo, atento el Santo Concilio de Trento d. cap. 19. tambien Pedro es injusto inuastor como Ioan, pra razon del defasio, 7 asies reprobando.

In primis enim si Martinus exiit ad inspiciendam pugnam cum prædicta intentione, & tam inualor, quàm inualus dabant operam rei illicitæ, quomodo Martinus excusabitur à peccato. Deinde, si Pedro 7 Ioan se van à matar, & veni, & pactum seu aliqua diffidatio expressa vel saltem tacita verbis, aut signis significata atque intellecta præcessit: ergo omnes faciunt contra dictum decretum Concilij Tridentini, & sic incurrunt in eius penas. Nec verificari potest verbum illud Cordubæ in principio suæ quæstionis adiectum, nempe *sin defasarte*: factum enim atque executio actus præsupponit diffidationem & deliberationem, atque pactum, nisi calore iracundiæ se inuitarent, & in continentem accederent ad aliquem locum, ibique dimicaret, quia talis pugna non diceretur deliberata, licet nihilominus esset omnino illicita. Denique, dubium non est, quin Petrus visio Martino suo amico cum sociis, ibi adstantibus animosior ad pugnam redderet, ac proinde ex hoc solo facto & cooperatione peccati aliorum, licet cum bono zelo & intentione, (quod diffideor) potest homicidium contra Ioannem in continentem absque præuio remedio contingere, & qui causam damni dati, damnum dedidit videtur: ergo peccauit hic Martinus in eo quod fecit. Periculosa igitur, ac omnino non tuta est opinio Cordubæ prædicta.

Præterea (vt obiter dicam) non bene sentio de altera opinione Petri Nauaræ *vbi supra, numer. 292.* existimantis, penas tertij & quarti ordinis d. cap. 19. decreti Concilij Trident. supra citati impostas contra pugnantem in duello & eorum patinos, necnon & contra consulentes in causa duelli & ipsius spectatores, ipso facto non incurri, vt ex text. ipsius ratione colligi ari. Contrarium namque ex verbis probati autem ibi, excommunicationis, ac omnium bonorum suorum proscriptionis, ac perpetuæ infamiae penam incurrant: & si in ipso conflictu decesserint, perpetuo cateant Ecclesiastica sepultura, & ibi illi etiam, qui consilium, &c. excommunicationis ac perpetuæ maledictionis vinculo tenentur: ¶ quoniam futurum verbum incurro denotat ipso iure, vt si dicatur incurrat, siue incurret in talem penam, intelligitur ipso iure sine alia sententia, vt voluit glossa in cap. ultimo, §. pars vero, verbo, incurrat, de officio delegati lib. 6. & glossa in cap. eos de sententia excommuni. dum casus excommunicationis latæ sententiæ ponit cap. 1. de religiof. domib. eodem lib. 6. & cap. 1. de iure in 6. quæ eo verbo vtuntur, nec aliud addunt, quod significet latam sententiam: & in clementina 1. verbo incurrant, & ibi Doctores de vsur. glossa in clementina 1. verbo excommunicationis, de sententia excommuni. dum etiam inter canones latæ sententiæ allegat clementinam 1. decim. & dicit. clement. 1. de vsur. quæ eodem verbo vtuntur sine adiectione dictionis latæ sententiæ, & alios allegans Tiraquel. in lib. si vnquam, verbo reuertatur, numer. 145. C. de reuoc. donat. Neque obstant plura iura adiectionis huic verbo incurrat dictionis ipso iure, ipso facto, & eo ipso, & similes, quæ inducunt canonem latæ sententiæ tanquam id verbum

Praxi Criminalis.

per se non eam vim habeant, quæ enumerat Tiraquel. *vbi supra, numer. 146.* quoniam secundum ipsum numer. 147. eis responderetur, prædictas dictiones adici ad hoc verbum incurrat ad certiorum demonstrationem significationis. Et quamvis contrarium voluerint Ioann. Andr. in cap. clerici, in verbo incurrant, & ibi Panormi tan. 1. notab. de cleric. excommunic. nisi. & Dominicus in cap. ultimo §. pars vero, de officio delegati in 6. nempe, verbum incurrat non esse suapte natura latæ sententiæ; prima tamen opinio est communior secundum Tiraquel. *vbi supra, dicit. num. 147. ad fin.* Idemque clarius procedit in verbo teneantur, tum quia ex verbis sequentibus apparet Concilium idem voluisse, quo casu hoc sit clarum iuxta Domin. sententiam *vbi supra*, tum etiam quia magis significat executionem ipso iure, quo casu ita dicendum est vt quinque verba denotantia executionem actus, & quæ sua natura habent vim priuatiuam, siue annexam secum priuationem, probata etiam in tempore futuro sunt latæ sententiæ vt cum Angelo & alijs pluribus resoluit Tiraquel. *vbi supra, numer. 179.* & in terminis verbi teneat, siue obtineat Tiraq. *ibi num. 211. cum sequentibus*, & in verbo, carere vel carere, ibidem n. 161 cum sequentibus.

23 Nihilominus tamen etsi non requiratur sententia, quæ irroget eam penam, requiritur tamen quæ declarat actum factum, aut commissum, aut etiam omisum, ex quo pena ipso iure latæ & per textum in l. eius qui delatorem, & ibi Bartol. de iure fisci, & in cap. cum secundum labes §. confiscationis, & ibi Doctores de heret. lib. 6. refert plurimos Tiraq. *vbi supra, num. 400.* ex quo constat hanc esse communem sententiam, & Ant. Gome. 3. tom. variar. resol. c. fin. n. 3. Roland. de Valle consil. 18. n. 11. lib. 1. limitat. quinque modis Tiraq. *vbi supra, n. 401. cum sequenti.*

26 Solum illa pena contra pugnantem in bello, nempe vt homicidæ iuxta sacros Canones puniri debeant: requirere videtur condemnationem, vt verba ipsa significant, in quo solum verificari potest opinio Petri à Nauarra: in cæteris verò minimè, quoniam pugnantem in duello statim incurrit ipso facto excommunicationis sententiam & infamiam, atque amissionem bonorum & cæteræ priores penas, excepta illa, quod vt homicidæ puniantur iuxta sacros Canones. Quod in pena amissionis bonorum vt ipso iure incurrat attentio iure nostro Regio ex l. 10. infra hoc titulo 8. censio quoque probati iuxta supradicta in verbis dicta l. 10. ibi: *cayan è incurran por ello en pena de aloyes, 7 ayan perdido, 7 perdan por ello todos sus bienes para la nuestra Camara.*

27 Vltimò obseruo, non multum mihi arri- dere alteram opinionem Ignatij Salzedo in addit. ad Bernard. Diaz de Lugo in sua præctica criminali Canonica capite 100. littera A. versiculo, circa verò, existimatis non esse locum dictis penis ex quibuscumque singularibus certaminibus, pugnisve, inito etiam consilio factis, etiam si percussio vel mors contingerit, dummodo duelli forma non seruetur, nempe loci destinatio; armorum præfixio, patrinorum & spectatorum constitutio, & alia, quæ in his impijs spectaculis à charitate Christiana alienis adhiberi consuetum est: quia cum dictæ constitutiones de hoc agentes sint penales, & in duellis loquantur, non sunt ad alia singularia certamina extendendæ argumento *regula, odia, de*

X 3 regulis

regulis iuris in 6. Quod ex sacro Concilio manifestè colligitur affirmat; quia tantum loquitur de duello antiquo solemnitate faciendo, & ita poenam infligit contra locorum dominos, si duella suis locis permiserint, necnon contra patronos, quorum opera immane scelus perpetratur, & contra eos, qui in causa duelli tam in iure, quam in facto consilium præstiterint. Et tandem inquit, se comperit habuisse ita fuisse iudicatum à sapientissimis viris in casu gravissimo pendenti in Curia Regis ann. 1579. necnon Romæ in alia causa, ut latè comprobatur & refert Farinac. *consil. crimin. 6. per totum, præcipue num. 34.*

Hæc namque opinio, quamvis pia & favorabilis sit, non tamen rectè probata, aut fundata videtur, Concilij etenim Tridentini mens, imò eius litera & expressa intentione fuit prohibere, atque omnino exterminare à Christiano orbe vltim detestabilem duellorum, fabricante diabolo introductum, ut cruentâ corporum morte animarum etiam perniciem lucraretur, vt patet ex sui principio, vt prædicta damna evitentur. At quis dubitat eadem sequi ex quocumque duello cum effectu sequuto, quamvis eius forma non fuerit servata, nempe loci destinatio, armorum præfixio, patronorum & expectatorum constitutio, &c. Hæc enim non sunt de essentia & substantia duelli, sed de forma accidentali: unde his deficientibus, quia partes aliter sine eis in singulare certamen pacto inito, hoc est, diffidatione exierunt, ipsiisque exequuti sunt, re ipsa commissum est delictum. Et verba Concilij in contrarium ponderata ab Ignatio (salua censura Sanctæ Marris Ecclesiæ) potius referre videntur facti contingentiam, nempe si fortè ita contigerit, quam quod formam essentialem inducant, aut eam necessariò interuenire requirant, vel qualificent, vel conditionem iniciani poenis incurrendis ab eodem Concilio statutis contra duellum committentes & cæteros, sibi interueniant, & in terminis, ita concludit Iosephus Ludovic. *decisione 11. Lucens.* quem refert & sequitur Petrus Zenedus *colleccian. 117. ad Decretales, numero 4. in fine*, nempe incidere in poenas dicti Concilij, qui animo deliberato ad pugnam accederent, licet absque patris nec in campo franco; secus si calore iracundiæ, se inuitarent, & incontinenti accederent ad aliquem locum, ibique dimicarent, quia talis pugna non dicitur deliberata. Tametsi priorem sententiam probare videtur Magister Bañes de iustitia & iure *questione 64. de homicid. articulo 7. dubio tertio, ad tertium*, dicens quod quamvis grauisima poena, que apponuntur in dicto capite 19. Concilij contra sic pugnantem & fauentem illis, intelligantur de solemnibus duello; non tamen solum illud duellum est illicitum iure nature, sed etiam quodlibet aliud singulare certamen eorum, qui se ad inuicem inuitant vel irritant ad pugnam; nam vtique se exponit periculo mortis, vel occasionis, nec potest habere rationem defensionis talis acceptatio, sed quod poterit homo sic irritatus ab alio prouocato & Christianè respondere pro defensione sui honoris dicendo, *Abiciamque tu me fueris aggressus, vir ego sum qui me possum defendere, etiam fortè cum malo tuo atque periculo: atque ita vim moderatè repellit quousque alter armis veltit vti, tunc enim iam constat quod*

armis potest se defendere. Sed quod quamvis deficient patris incurrant poenas d. l. 10. ipsamet hoc decidit in sui principio, ibi, *con par drinos, o sin ellos segun que los tratantes lo concier tan.* Sed quid si quis iratus me vocat dicens quod vult mihi certa verba facere seorsum, an sit licitum exire, etiam si suspicer quod ille vult vti armis contra me? Respondet Bañes *vbi sup.* prudentia opus esse in huiusmodi casibus, quia fortassis habet rationem defensionis, si in tali casu vir nobilis irritatus velit exire ad audiendum sermonem eius qui irritat: forsitan namque verbis terminabitur illorum dissidium. At verò si irritatus certus est mortaliter quod irritans vult cum illo digladiari, debet verbis suum honorem modestè defendere, sed non tenebitur domi manere, sed poterit exire quoties sibi opportunum erit ad negotia sua tractanda.

Denique Farinac. *vbi sup. d. n. 34.* refert nouam constitutionem Pontificiam Greg. XIII. quæ est in ordine 82. incipit. *Ad tollendum detestabilem duellorum usum, in 2. p. Bull. fol. sibi 15. & 19.* in qua statuitur poenas à sacro Concilio Trident. in sanctis locum habere etiam quod duellum fuerit in loco priuato & non tuto commissum. sine patris lociue ad id vocatis, ac sine prouocatoriis literis & cartellis, & etiam si duellantes duellum seu pugnam non perfererint, si per ipsos non fuerit quominus dictum duellum seu pugna perfecta fuerit; & similiter aliam nouiorem constitutionem sanctissimi D. N. Clementis VIII. sub dat. Romæ ann. 1592. 16. Kal. Septemb. plurimis modis extendentem præfatam constitutionem Greg. XIII. & præsertim etiam ad pugnam seu duellum commissum in bello & castris, necnon adscriptores & publicantes fides, scripta, seu manifestantes ad eandem pugnam seu duellum præparatoria, necnon & alia plura apud ipsum videnda quibus præfata nostra verior sententia approbatur. Et tandem Farinac. *vbi supra num. 35.* inquit quod quia sepius contingit quod non præmeditatur, sed in rixa vnus alterum ad pugnam seu duellum diffidat & inuitat; & quandoque etiam post diffidationem & pugnationem ad pugnam deueniunt, non tamen per hoc credit intrare poenam constitutionum prædictarum, nec iuris: quoniam ad hoc, vt dicta poena subintrent, debet adesse calor rixæ, debetque adesse præmeditatio & deliberatio, ac etiam præcessisse tractatus de duellando, vt cum aliis ibi probat.

SUMMARIVM.

- 1 Clericus pugnant in duello qua poena puniatur? cum suis declarationibus per totam questionem.

De poena clerici pugnantis in duello.

QUESTIO CV.

VERO tertio, qua poena puniatur clericus pugnant in duello? Et videtur ipso iure esse suspensum, siue prouocet alium ad duellum, siue acceptet prouocationem ab alio factam secundum Syluestr. in *summa, verbo, suspensio, versiculo undecimo*, vbi

vbi quod poterit cum eo Episcopus dispensare, si mors aut mutilatio non sit sequuta vt in cap. 1. de clerico pugnant in duello, Summa Tabien. eodem verbo, Episcopus. Scalenf. de suspensione cap. 14. & addit Maiolus de irregular. lib. 5. c. 18. num. 1. non tantum esse suspensum, sed etiam irregularem ipso facto.

- 2 Hæc autem sententia iure non probatur, ac proinde non est tenenda, sed quod huiusmodi clericus sit deponendus, siue fuerit victor, siue victus, vt probat textus in d. c. 1. de clerico pugnant. ibi de rigore iuris est merito deponendus, & ibi communitur Doctores, Syluestr. verbo, duellum, 4. questione num. 6. & Armilla aurea eodem verbo. Navar. in man. c. 27. num. 156. Bernard. Diaz de Lugo in sua præf. crimin. Canon. c. 100. mem. 1. in noua impressione, & ibi eius additio. Roland. à Valle *consil. 4. num. 22. lib. 1. Petrus Gregor. in sua synagoga. in vniuersi, lib. 48. cap. 16. num. 7. Vuald. in suo Candelabro aur. septem Sacram. 2. tom. titul. de suspensione num. 68. Pater Suarez de cens. 1. tom. supra disputat. 31. sect. 4. in c. incipit, quinta suspensione, littera A. in versiculo sextus casus pag. 582. col. 2. in principio.* Poterit tamen Episcopus cum huiusmodi clerico dispensare, si mors vel mutilatio membri non fuerit inde sequuta, vt nuncupatum decidit textus in dicto c. 1. in 2. eius parte, & tenent Doctores præcitati. Et ampliat Syluestr. d. s. duellum, num. 6. & hoc procedat etiam si clericus amiserit partem digiti in duello oblati; sed non tantam quin sine scandalo possit celebrare, quantumcunque fuerit grauis excessus: quia nihilominus poterit cum tali Episcopus post peractam poenitentiam dispensare, si mors aut mutilatio non sequatur, & etiam in beneficio non solum habito, sed habendo etiam in titulum secundum Gofredum, aut verius secundum alios tantum in stipendium, sicut laicus, vel in sustentationem.

- 4 Declaratur primò prædicta verissima & communis sententia probata in d. c. 5. quod clericus in hac specie irregularis fiet & homicida, siue per se, siue per Campionem (vt dicunt) seu pugilem per se datum occiderit contententem & monomachum, textus expressus in c. 2. de clerico pugnant in duello, & ibi Doctores communitur Syluestr. *vbi sup. dicto n. 6. in fin. Petrus Greg. vbi sup.* Et in hac specie saluari poterit prima opinio supra relata de suspensionis & irregularitatis poena loquens.

Declaratur secundo eadem communis conclusio, vt hodie attento decreto sacri Concilij Trident. *sess. 15. cap. 19. in decret. de reformatione*, clericus monomachus siue in duello pugnant incidat in poenam excommunicationis ipso facto, ac per consequens non possit celebrare, si præbyter sit. Quod si in cæteris factis Ordinibus tantum constitutus fuerit, eos exercere minimè valebit quousque absoluaatur à prædicta sententia excommunicationis: quod si ante id fecerit efficietur irregularis ex textu in cap. si quis Episcopus 11. *quest. 3. & in toto titulo de clerico excommunicato ministrante, cap. 1. de sententia & re iudicata lib. 6. cap. 1. cap. v. cui de sententia excommunicationis, in sexto: Didacus Couarruias in cap. Alma mater, 1. part. §. 6. num. 9. de sententia excommunicationis in 6. Menoch. de arbitrar. iudic. lib. 2. centuria 5. casu 416. num. 45. vbi hoc intelligit verum esse ac procedere de excommunicatione maiore (prout est illa de qua agit Concilium in hac parte) secus de minore, Cod. si cele-*

brat. de cleric. excommunicat. ministr. Couarruias, *vbi sup. §. 8. numer. 1.* Concilium autem Tridentinum *vbi sup.* nemini referuat abolitionem prædictæ excommunicationis, cum tamen per constitutionem similem Pij IV. incip. *ea que publicat.* ann. 1560. idibus Nouembris, absolutio prædicta esset referuata Romano Pontifici. Hodie tamen quoad duella priuata attenda constitutione nouiori Gregor. 13. *supra quest. præced. relata credit & probat Nauar. lib. 5. consilio 2. de purgatione vulgari, num. 5.* ex littera eiusdem constitutionis, quam ibi refert esse repetitam prædictam referuationem.

Declaratur & tertio, vt si clericus huiusmodi non sponte, sed aliquo facto necessitatis iniuit duellum, licet necessitas fuerit euitabilis, non sit puniendus poena ordinaria depositionis, de qua in dicto cap. 1. sed mitiori: quia text. ille requirit actum spontaneum ad incurrendam poenam depositionis secundum Abb. *ibidem*, quam sequitur Bernard. Diaz *vbi sup.* Carer. in *repor. practic. crimin. in additione.* Quorum sententia ex eo vera non videtur Ignatio in addit. ad Bernard. Diaz *vbi sup.* quia si loquimur de duello, quod inter nobiles nouissimis temporibus fit, nulla necessitas clericos compellere potest ad hoc singulare certamen subeundum, cum maxime alienum sit à suo facto instituto: nec iactura honoris necessitatem inducit, vt scribit Præposit. in *Rubrica de clerico pugnant. in duell. & opinionem istam sequutus est Petrus Foller. in practic. crimin. Canonica, 2. part. cap. 27. numer. 1.* quam profecto idè libenter probò, quod etiam in laicis non excuset prædicti honoris necessitas & iactura, sicut nec vitæ & rerum suarum, vt resoluimus in q. *præced.* cum communi sententia.

Nec quicquam facit prædicta declaratione tertia prædicti text. in dicto cap. 1. in principio, ibi, *poterit si clericus alicui sponte duellum obtulerit, vel oblatum susceperit, &c.* verbum namque illud sponte non probat prædictam tertiam declarationem, quia factus sponte fieri dicitur & voluntariè, ex quo clericus cum posset & deberet illud euitare, non euitat, nulla habita consideratione honoris vel rerum. Secundo potest responderi illud verbum sponte proprie stare & poni ad exclusionem vis coactionis actualiter factæ cum certo præsentis periculo mortis, nisi clericus illo modo eam euitare pro sua vitæ necessaria defensione, & cum moderatione inculpari tutelæ, scilicet, cum aduersarius armatus minatur clerico mortem statim illi inferendam, nisi sibi duellum statim iniiciat aut oblatum acceptet: tunc enim clericus, si aliter vitam euadere non possit nec fugiendo, neque aliis quam id acceptando, profectò hoc faciens inuoluntarius omnino erit, ac proinde immunis à culpa. Quod si posset aliter euadere, vel excessit in modo inculpari tutelæ, tunc vera esse posset opinio Abbatis & Bernardi Diaz, vt mitius puniatur; quamuis adhuc nescio quomodo huiusmodi clericus, si potuit euitare duellum aliqua via, euitabit poenam excommunicationis de qua in Concilio Trident. Denique contra Bernard. Diaz facit, quia si eius opinio vera esset, raro aut nunquam inueniretur locus poenæ dicti cap. primi, cum frequentius imò propè semper præteriret ac confingerent necessitatem aliquam eos inducentem ad duellum iniciendum vel acceptandum, nempe honoris & bonorum simul; nec deficerent testes, quod super eo deponerent in

sui exoneratione, & multo fortius in laicorum fauorem: sicque defraudaretur atque facile contemneretur sancta prohibitio duellorum, penamque pro eis imposita suo carerent sine a legislatoribus praesentio, quod minime est dicendum.

Quarto & vltimo praefata conclusio textus in dicto cap. 1. declaratur, vt quamuis clericus ob crimen duelli deponatur, sitque depositus actualiter per iudicem Ecclesiasticum, non tamen ob id amittet deinde priuilegium fori, sed remanet sub iurisdictione Ecclesiae: argumento capite dictum 81. d. finit. vt recte probat Rolandus a Valle dicto consilio 4. num. 12. cum sequentibus, volumine 1. resoluens requiri ad amissionem dicti priuilegij fori degradationem actualem, per quam ipso facto clericus priueter omni priuilegio Ecclesiastico cap. 2. de panis in 6. Abb. in cap. 2. in vltimo notabili de panis, & in c. nouimus, in secundo notabili, de verb. signific.

SVMMARIVM.

- 1 Ad duellum exeuntes an gaudeant immunitate Ecclesiae?
2 Excommunicatus an gaudeat immunitate Ecclesiarum? & num. seqq.

De exeuntibus ad duellum confugientibus ad Ecclesiam an gaudeant eius immunitate?

QUESTIO CVI.

VERO quarto circa l. 10. huius tituli 8 lib. 8. non. collect. reg. an exeuntes ad duellum, de quibus in hac l. si ad Ecclesiam confugiant, gaudeant immunitate ipsius; an vero possint ab ea extrahi a potestate seculari? Et videtur quidem ipsos immunitate Ecclesiarum minime gaudere. Primo, quoniam committunt & incurunt in poenam aleuofia: Secundo propter grauitatem maximam criminis. Tertio, quia sunt excommunicati ipso facto per Concil. Trident. sess. 23. in decreto de reformat. cap. 19. vt late probauimus supra in questionibus praecedentibus: sed excommunicatus non gaudet immunitate Ecclesiarum cum sit extra gremium Ecclesiae vt tenet glossa Guillerm. super Summa Raymund. in titulo de immunitate Ecclesiae, & frater Iacob. in Summa illius tituli, quest. 5. versiculo. quid de Iudeo, quos ad hoc citat Remig. de Gom. de immunitate Ecclesiarum, fallentia 19. num. 1. ibi, sed glossa Guillermi, sequitur Felin. in cap. 2. column. 2. de except. ergo duellum committentes non gaudent immunitate Ecclesiarum. Quarto in Regno Portugaliae hoc est expressum per leges regias, nempe quod occidens vel percutiens in duello non gaudeat immunitate Ecclesiarum, vt patet lib. 2. ordinarum. tit. 4. §. 3. quae leges sunt vsu receptae secundum Nau. in man. latiu. cap. 25. sub num. 2. 1. ibi sed iuxta, quem ad hoc refert nouissime remissus Petrus Zened. collectan. 117. num. 4.

Nihilominus tamen contrariam sententiam imo quod pugnantem in duello etiam ex eo sequatur mors gaudeant immunitate Ecclesiarum,

veriolem censeo. Primo, quoniam regula communis & verissima est in hac materia immunitatis Ecclesiarum, quod quantum quis grauissimum & enorme delictum admiserit gaudeat immunitate Ecclesiarum, nisi in casibus in iure expressis, vt in cap. inter alia de immunitate Ecclesiarum, & late eam probat Remig. de immunitate Ecclesiae, in hac eadem regula & iterum in 28. fallentia illius regule, & nos plures conuictissimus cum communi eam sequentes lib. 1. practic. quest. 1. num. 3. sed hic casus non est de exceptis, & qui aliud dixerit id debet probare: quia qui habet regulam pro se habet intentionem suam fundatam in casibus non exceptis iuxta glossam in l. omnis distinctio ff. de reg. iur. quam sequitur Decius in l. 1. num. 6. ff. eodem titulo, vbi eius additio alios allegat glossa simil. in rubrica de reg. iuris lib. 6. est communis, vt plures allegans affirmat Couarrua. lib. 2. var. res. cap. 12. num. 4. glossa etiam in l. in his, qua. contra. ff. de leg. & ibi Paul. de Cast. num. 1. la. in l. cetera in princ. num. 3. & 4. ff. de leg. 1. cum simil. ergo exceptione non probata standum est regulae, ac per consequens huiusmodi delinquens gaudere debet immunitate Ecclesiarum. Idque procedit proculdubio in diffidatione calore iracundiae facta, si ita iam accederent ad locum; ibique dimicarent, quia talis pugna non dicitur deliberata, neque per eam incurritur in poenas nostrae l. regiae, nec facti Concilij Trident. sed per illam, quae cum deliberatione ex proposito & cum pactionibus fit, vt in questione proxime praeced. resoluimus: sed & in hac defendimus etiam delinquentes huiusmodi gaudere immunitate Ecclesiarum per supra dictam regulam generalem & communem, ex qua haec opinio probatur.

Qua opinione retenta, non obstant primam & secundum fundamentum contrariae partis, quoniam ipsa iam sunt sublata & corruunt ex praedicta communi regula generali.

Ad tertium de excommunicatione respondeo, verum quidem esse ipsam incurri in praemissa specie: contendimus tamen atque probamus, excommunicatos gaudere immunitate Ecclesiae, quia in hoc non delictum excommunicati attenditur, sed potius fauor Dei, cui competit iste honor. Licet enim in hoc articulo, an excommunicatus gaudeat immunitate Ecclesiarum, necne, sint diuersae sententiae, opinio prima negatiua quam supra retulimus, alia distinguens in excommunicatione ab homine, iuris ordine seruato, vt is non gaudeat immunitate Ecclesiae; alia secus & in excommunicato a canone, vt is quidem gaudeat praedicta immunitate, & quod uterque non debeat gaudere, si sit in mora petendi absolutionem. Ita Hostien. in c. fin. de immunit. Eccles. & in Summa eiusdem tituli, §. in quantum, versiculo, quid ergo. Verior tamen & communis sententia est contraria, imo quod indistincte excommunicatus gaudeat immunitate Ecclesiae, quam tenet Guillerm. de Montelaudun. & Imol. in clem. 1. de panitent. & remiss. & Goufred. in Summa de immunit. Eccles. & est tutior & communis opinio Magistrorum secundum Hostien. vbi sup. Nicolaum Boer. decis. 110. in 1. p. n. 5. versio, idem in excommunicato, eandem sequitur & dicit communem plurimos auctores referens Remig. de Goni vbi sup. d. fallentia 19. necnon & Nauarr. in manual. cap. 25. num. 19. & Couarrua. lib. 2. var. res. cap. 20. num. 11. & ab ea in praxi non est recedendum, licet in puncto iuris non sit sine difficultate secundum Iul. Clar. lib. 5. recept.

recept. sentent. §. fin. quest. 30. versio. quere etiam, & Paz. in sua practic. c. 3. §. 3. quinta & parisi prima tom. num. 112. fol. 132. col. 3. secundum priorem impressionem, & Farinac. in suis questionibus crim. quest. 28. de carcerib. & carcerat. num. 39. vbi plures alios refert.

Ad quartum de legibus regis Portugaliae vsu receptis, disponentibus vt occidens, vel percutiens in duello non gaudeat immunitate Ecclesiae. Respondemus esse locales, ac proinde extra illud Regnum in hisce nostris Regnis locum minime habere, necligare, quinimo in illo non poruerunt praedicate immunitati Ecclesiasticae, nisi quatenus sunt vsu receptae, in hac namque materia immunitatis concessae sacris templis plurimum sunt obseruandae consuetudines. Oportet enim reprimere audaciam eorum, qui hac immunitate facti crimina passim committunt, alioqui de facili crimina admitterentur, esseque contra mentem eorum, qui praedictam immunitatem sacris locis praestiterunt, non vt essent refugium & speculum latronum, sed vt praestaretur tutamen miseris, qui fragilitate humana, aut casu in aliquod crimen incurrisissent secund. D. Couar. d. lib. 2. var. res. c. 20. num. 4. Iulium Clar. d. q. 30. n. 5. versio. scias autem, D. Suarez de Paz vbi sup. n. 25. & 26.

Hinc est, vt quamuis de iure simplex futimunitate Ecclesiae gaudere debeat, iuxta com-

muniem sententiam Doctorum, quam retuli & sequutus fui lib. 1. practic. quest. 1. num. 20. tamen quia consuetudo consensu clericorum instituta obrinuit, fures etiam simplices non gaudens templorum immunitate, passim ab Ecclesiis abducuntur inuiti a iudicibus secularibus, vt affirmat D. Couar. d. cap. 20. num. 13. ad fin. quem in hoc refert & sequitur D. Paz. vbi supra num. 70. quamuis ipse existimauerim vbi supra in dubio praedictam communem sententiam esse seruandam, prout iam vidi duabus sententiis conformibus esse pronuntiatum, nisi praedicta consuetudo legitime praescripta probetur, tum enim esset seruanda.

Sic igitur in proposito nostro dicendum est, quod cum regno illo Portugaliae leges praedictae regiae priuantes immunitate Ecclesiastica occidentes, vel percutientes in duello, sint vsu receptae atque consuetudine roboratae, vt attestatur Nauarr. vbi supra, ibidem tantum sunt seruandae: in nostris vero Regnis neque procedunt, aut vllum vigorem habent, nec iure priuantur huiusmodi delinquentes immunitate Ecclesiae, sed ipsa potius gaudere debent, nisi consuetudo legitime praescripta, eaque probata contrarium habeat, id quod videtur sensisse Nauarr. vbi supra, quandoquidem solum nititur legibus illius Regni, non vero iure communi.

IN TITVLVM NONVM,

De las treguas y asegurancas.

SVMMARIVM.

- 1 Tregua, assicuratio, & pax, qua fit & unde dicatur, & quomplex? & num. seqq.
2 Tregua tempore inter duos Reges conuenta elapso necessaria est diffidatio ad hoc vt ille, qui egredietur territorium alterius, non dicatur latrunculator.
3 Tregua verba quomodo concipi debeant coram testibus vel instrumento sicut scriptura? & num. seqq.
4 Tregua inter nobiles & ignobiles concedi possunt. Sed proprie inter nobiles vt in numer. 12.
5 Tregua & inducia idem significant.
6 Pax & foedus sunt in perpetuum.

De Tregua, Assicuracione, & Pace.

In l. 1. tit. 9. lib. 8. non. collect. reg.

QUESTIO CVII.

VERO circa l. 1. tit. 9. lib. 8. nou. collect. reg. quid sit tregua, assicuratio, & pax, vndeque dicantur? & de aliis circa praxim huius l. 1. In quo obseruandum est iuxta notatam l. 1. iuncta l. 2. tit. 12. p. 7. que la tregua es vna

asegurancas segun derecho que se da a las personas y a los bienes por tiempo cierto, sin hazer paz, ni desistirse de la guerra en quanto la tregua durare. Tregua enim est securitas vt per Greg. Lopez in l. 1. glossa 1. tit. 12. p. 7. Didac. Perez in l. 1. tit. 8. lib. 4. ordinamenti col. 1479. vbi alios allegans inquit, quod tregua est securitas personis & rebus ad tempus discordia nondum finita, & de pace, & quomodo probetur Mascard. de probat. conclusio. 1156.

Et iuxta supra dictas leges son tres maneras de treguas. La primera es que la se da vn Roy a otro, la qual deus ser guardada firmemente por todos los grandes y ricos homes, y de todos los demas de estos Reynos y señorios, desde el dia que fuere pregonada o se supiere en qualquier manera, aunque no se hallase a ella, se la pena que en ella fuere puestas.

Quod si inter duos Reges materia erat reparata ad guerram, nondum tamen ea mora, fecerunt inter se treguam duorum annorum, elapso illo tempore, erit necessaria diffidatio, ad hoc vt ille, qui aggreditur territorium alterius non dicatur esse latrunculator, vt arguens ad partes resoluuit Bald. de pace constam. versio. vassalli, qui pro tempore, quem refert & sequitur Greg. Lop. in d. l. 2. in verbo a otro tit. 12. p. 7. sequitur Azeu. in hac l. 2. n. 8.

La segunda manera de tregua es la que se dan entre si muchos hombres, assi como tregua o asegurancas de vn vassallo a otro, y esta son coligados a guardar los del vn vassallo y del otro, desde que supieren que es puestas entre ellos.